

*A neved: boldog madár,
Mely száll a sziklás móc tájék felett
És rá vöröslő vértet tereget...*

A GRÓFOK AZT HITTEK, ÖSSZETÖRTEK...

*A grófok azt hitték, összetörtek,
S rabjává tettek örök sírgödörnek,
De te, mint Erdély oly' hatalmason,
A vész lován ügetve, sírod fölött
Dacosb erővel járod a dult rögöt...
Járod száz alakban,
Járod ezer alakban
Szakadatlan.
Lelked jobbágyok lelkén szárnyal:
Harcukban élettel, halállal...*

MELY BITÓFAK, MELY TÜZES TRÓNUSOK?...

*Mely bitófák, mely tüzes trónusok
Inthetnek már felénk: megálljatok?!...*

*Ha te akartál, mertél oly' sokat,
Mely' szó lehet, mi torkunkon akad?!...*

*Merészség, — égő, metsző lángunk,
Ihol az életünk, mítsem ér, eljártsszuk! —*

*Szakadék tört útját a ködön át látom,
Megnő tőle győző s pusztító vágyásom...*

A FÖLDOSZTÁS ÉS A PARASZTSÁG HELYZETE SZLOVENSZKÓN

Irta: JÓCSIK LAJOS (Érsekújvár)

Az átmeneti rétegekhez azokat a tömegeket számítjuk, melyek régi társadalmi formák maradványai, s amelyek a polgári társadalom fejlődésében úgy változtatják helyzetüket, hogy vagy a társadalom legalsóbb rétegeibe töredeznek le vagy pedig a középosztályon keresztül a polgárságba emelkednek fel. Ezekhez a rétegekhez számítjuk a kisiparos és kiskereskedő rétegeket, de elsősorban a parasztságot. Az átmeneti rétegekből születik újjá állandóan egy másik társadalmi réteg, a középosztály, az értelmiség, innen kerül ki a legtöbb hivatalnok, tanító, tanár, pap, katona stb., a középosztály utánpótlására. Az értelmiség feladata a polgári társadalmi termelés szervezeteinek a megteremtése, övé a cement szerepe a társadalom felépítésében. Ám a tőkés termelés imperialista fokán, azzal az általános jelenséggel találkozunk, hogy az átmeneti rétegek csaknem kizárólag a társadalom legalsóbb rétegei felé zülленek alá, melyből komoly veszély keletkezik a társadalmi rend szilárdságára, mert a társadalmat szervező keretek ennek következtében utánpótlásukat veszítik el. A társadalmi fejlődés mai szakaszában az egyes nemzeti polgárságokat két oldalról fenyegeti veszély, ezért két szempontból válik fontossá a társadalom szervezetét biztosító középosztály szerepe és ennek az átmeneti rétegek által való folytonos regenerálása. Amíg a szabad-

verseny történeti szakaszán csak a munkások ellen kellett megvédeni a polgári társadalmi szervezetet vagy az államot, addig most ehhez egy újabb feladat járul: az egyes konkurrens nemzeti polgárságokkal szemben is védelmezni az ország monopóliumainak kihasználási területét, ennek integritását. Elsőrendű érdeké válik az egyes nemzeti kapitalizmusoknak, a csak felfelé fejlődő átmeneti parasztréteggel s középosztállyal való körülvétele. A csehszlovák kormányzat által végrehajtott földreform elsősorban azt a szerepet játszotta, hogy a cseh polgárság támadó és védekező képességét növelje az előbbi keretszükségletek szempontjából abban a fűtött helyzetben, melyet az imperialista ellentétek és osztályellentétek teremtettek a világháború után. Mit akart elérni tehát a földosztással a cseh polgárság? Elsősorban: a világháborút követő forradalmi időkben szokatlanul nyugtalankodó parasztság semlegesítését. Ez az első törekvés a parasztság előbb érintett, a középrétegeket utánpótló társadalmi szerepéből kifolyólag nyert nagy fontosságot s a semlegesítésén, a szokatlanul fellépő munkásságtól való elszigetelésen túlmenő pozitív célja az volt, hogy a parasztság visszahelyeződjék megbomlott társadalmi helyzetébe, hogy így Csehszlovákia államfentartó bázisa legyen. De egyéb célok szolgálatába is beállította a földosztást az új állam polgári uralkodó rétege. És pedig: a földosztással likvidálni akarta azt a feudális arisztokráciát, amely olyan politikai és katonai befolyással rendelkezett Ausztriában, hogy vele a cseh polgárság forradalmiságának elhagyásával megegyezést kénytelenül kötni. Ugyanekkor azonban a cseh polgárság imperialista törekvéseinek szolgálatába is állítja a földreformot, így állanak elő a földosztás nemzetiségellenes vonatkozásai. E törekvés során a cseh polgárság politikai hatalmától fosztotta meg a vele szemben álló nemzetiségi, főleg pedig a német és magyar nagybirtokos osztályt. A nemzetiségi területeken a földrészesülésből lehetőleg teljesen kirekesztette a nemzetiségek parasztságát, földmunkásságát, kolóniákat, grancsár telepeket létesített, amelyeket a nemzetiségek, főleg pedig a magyar kisebbség ellen faji, katonai, gazdasági és kulturális támpontokká fejlesztett ki.

Szlovenszékön az eperjesi, zólyomi és pozsonyi földhivatalok (e három hivatal hajtotta végre Szlovenszékön a földosztást) kimutatásai szerint lefoglaltak összesen 1,395.731.71 hektárt. Ebből a lefoglalt földből 1931-ig új birtokosok kezébe átment: 175.013 kis- és törpebirtokos kapott 244.724.10 ha-t. 455 maradékbirtokos 476 birtokára kiosztottak 55.191.24 ha-t. Nagyobb területeket (erdőket, legelőket stb.) 794 esetben adott a három földhivatal. 87.239.90 ha terjedelemben 79.950.30 ha-t államosítottak.

A kolonizációt (szláv telepek létesítését magyar vidéken) a következő méretekben hajtották végre 1931-ig. Létesítettek összesen 1.361 kolonista birtokot, amelyeknek 25.498.18 ha-t osztottak ki. Jogilag magán, de a cseh államideológia szempontjából a cseh polgársághoz tartozó egyesületek és pénzintézetek szintén kolonizáltak. Az efajta településeket a „magán kolonizáció“ terminológiájával látják el. A magánkolonizáció a következő arányokat éri el 1931-ig. Létesítettek 617 telepes birtokot 9.349.61 hektár földön. A hivatalos és magán telepítési akció 1931-ben fölmérhető eredménye Szlovenszékön 1.978 telepes parasztbirtok 34.847.79 ha területtel. A statisztikai hivatal a földhivatallal szemben 2.054 telepes birtokot mutat ki 1930-ban, tehát 76-al többet, mint egy évvel később a földhivatal. Ez a csökkenés annak a jelenségnek lehet statisztikai igazolása, mely a telepések rohamos tönkremenését jelzi a mezőgazdasági válság következtében. E jelenség végső hatásai úgy jelentkeznek, hogy a telepések elhagyják földjeiket s kevésbé kockázatos

elhelyezkedési módot keresnek az agyontámogatott telepek helyett.

Milyen az egyes birtokkategóriák átlagos részesedése a földosztásban? Az erre a kérdésre vonatkozó adatokat a három földhivatal területén külön-külön mutatjuk ki, amikor a földhivatal hatáskörébe tartozó kerületeket a város nevével tüntetjük fel.

Egy kisbirtokra esik: Zólyomban 1.55, Pozsonyban 1.33, Eperjesen 1.41 ha.

Egy építőre esik: Zólyomban 0.18, Pozsonyban 0.20, Eperjesen 0.29 ha.

Egy maradékbirtokra jut: Zólyomban 107.94, Pozsonyban 114.48, Eperjesen 139.90 ha.

Egy kolonista birtokra jut: Zólyomban 13.60, Pozsonyban 17.59, Eperjesen 16.12 ha.

E három kerület közül a pozsonyi az, melynek lakossága többségben magyar, a zólyomi és eperjesi kerületekkel szemben, ahol a lakosság túlnyomó része szlovák nemzetiségű. S ha ezt a tényt figyelembe véve vizsgáljuk meg a közölt adatokat, úgy kiderül, hogy a létesített kisbirtokok a magyar vidéken a legkisebbek, tehát a magyar nemzetiségű parasztság és földmunkásság részesedése a leggyengébb. A legnagyobb telepek viszont ugyancsak magyar vidékre esnek, mert itt van a legkeményebb tennivaló az említett célok irányában. A telepek mindegyike nemzetiségi területekre ékelődik. Közülük színmagyar területen 73 található, amelyek mindegyike eléri egy-egy falu terjedelmét. A 73 telepen 1.990 család él 60.506 katasztrális hold területen. Átlag minden család 30 kat. holddal rendelkezik. Terjedelemre a legnagyobbak a Csallóközben találhatóak. A Nemesócsa mellett fekvő „Hodzovo“ nevű telepen pl. 71 család él.

A földosztás tendenciáit erősen világítjuk meg akkor, ha néhány, a történelmi országokra vonatkozó adatot állítunk a szlovenszékői adatok mellé. Az első pillanatban meglepő a statisztikai hivatalnak az az adaléka, mely szerint Csehországban 182, Szlovenszékön pedig 179 kolonista telepet létesítettek a földreform révén. E kimutatás szerint, ha a telepítést a telepések száma szerint nézzük, akkor az nagyobb Csehországban, mint Szlovenszékön. S ha e mellé még figyelembe vesszük, hogy a csehországi németek által lakott vidéken a kolonizáció igen elenyésző, akkor ebből az következik, hogy a kolonizációnak a valóságban nincs is nemzetiségellenes célzata. Viszont, ha megvizsgáljuk, hogy hány parasztbirtokot foglal magában a csehországi 182 és a szlovenszékői 179 kolónia, akkor arra a meglepő eredményre jutunk, hogy Csehországban 390-et, Szlovenszékön azonban 2054-et! (1930-as adatok). Így Csehországban egy telepre átlag 2 parasztbirtok esik, Szlovenszékön ellenben 11, de előfordult — amint láttuk — amikor több, mint 70.

A földosztás igazi céljainak a megkerülése és elkendőzése mutatkozik meg a földhivatal egyik vezetőjének, *Zosenilek* mérnöknek a nyilatkozatában, mely a földosztást azzal indokolja, hogy a kisüzemi mezőgazdasági termelés gazdaságilag jobb, előnyösebb és többet termel, mint a nagyüzemi, tehát törvényhozási úton kell megteremteni, ha a gazdasági fejlődés útján nem jött létre. Ugyanezek az alapokon nyugszik *Hodza* agrárdemokratikus koncepciója is. Az e fajta felfogásoknak a tények, a kisbirtok háborúutáni fejlődésének jelzőszámai mondanak kérelmelhetetlenül ellent. Ha európai viszonylatban (Oroszország nélkül) vizsgáljuk meg a háborúutáni földreformok által létesített kisüzemi mezőgazdasági termelést a nagyüzemi termeléssel szemben, azt látjuk, hogy a kisüzemi mezőgazdasági termelés mindenütt aránylag nagyobb tőkét igényel, mint a nagyüzem. Viszont az átlagos tisztahozam a kisbirtoknál mindig ki-

sebb, mint a nagybirtoknál, s ez még az állattenyésztés esetében is fennáll, jóllehet az állattenyésztésben a kisbirtok szerkezeti előnyökkel bír a nagybirtokkal szemben. Általános jelenség az is, hogy a mezőgazdasági termelés költségei nagyobb emelkedést mutatnak, mint a termékek piaci árai s a termékek vásárlóereje a termelők létfenntartásához szükséges árúkkal s az ipari cikkekkel szemben általánosan csökken. A kisüzemi mezőgazdasági termelők esetében ez annyit jelent, hogy minél több árút visz a piacra a kistermelő, annál kevésbé tudja fedezni igényeit, üzem-bentartani kisbirtokát s ezt csak kölcsöntőke igénybevételével érheti el. Ezek szerint a kisüzem tényleg nagyobb tőkét igényel, mint a nagy, s az előző megállapításokat figyelembe véve Vozenilek mérnök említett nyilatkozatának az az értelme, hogy a kisbirtok nem tulajdonosai, de a banktőke számára előnyös, miután nagyobb kihelyezésekre nyílik alkalma. S mindez akkor is érvényesül, amikor normális konjunktúrájú a mezőgazdasági termelés, viszont fokozott mértékben lép fel a banktőke igénybevétele a földosztás elején, amikor a törpeparcellák, maradékirtokok és kolóniák létesítése, végső fokon a nagyüzemi termelés kisüzemi termeléssel való helyettesítése óriási lehetőségeket nyit a fináncsőke számára a mezőgazdaságba való benyomulásra. Viszont a kis mezőgazdasági üzem tiszta hozama kisebb, mint a nagyüzemé s folyton csökkenő tendenciájú a háború után! Így kisebb lehetőséget szolgáltat a kisüzem az igénybe vett banktőke visszafizetésénél. Ez a folyamat a mezőgazdasági válság következtében odáig fejlődött, hogy a kisüzem elvesztette rentabilitását s az igénybevett banktőke kamatait sem bírja fizetni. Betáblázott bankadósság tőke- és kamatterhe porlasztja szét a kisüzemi termelést. Dr. Vl. Brdlik az átlagos eladósodás mértékét a történeti országokban hektáronként 2000, Szlovénzián 1500, Kárpátalján pedig több mint 1000 Kc-ra becsüli. Ugyancsak ő végzett számításokat, arra vonatkozóan is, hogy az egyes adósságtételek hogy oszlanak meg a mezőgazdaságban. Ezek az adatok közel 3000 tipikus üzem helyszínén készített szociográfiai és statisztikai fölveteléből, a következőkben mutatják az általános eladósodás képét, egyrészt a nyugati, másrészt a keleti országokban. Az adatok azt mutatják, hogy a köztársaság nyugati és keleti részein az üzemek hány százaléka volt adósságmentes, hány százaléknak volt 1000 és hány százaléknak 1000—2000 stb. adóssága hektáronként.

Nyugati országok (Cseh-, Morva-ország és Szilézia)

Adósság nélkül — — —	27.5 %	há.
0— 1000 Kc adóssággal	24.8	„ „
1000— 2000	16.0	„ „
2000— 3000	9.5	„ „
3000— 4000	6.2	„ „
4000— 5000	3.7	„ „
5000— 6000	3.1	„ „
6000— 7000	2.5	„ „
7000— 8000	1.8	„ „
8000— 9000	1.0	„ „
9000—10000	0.9	„ „
10000 Kc felül — — —	3.0	„ „

Keleti országok (Szlovénzió és Kárpátalja)

Adósság nélkül — — —	18.8	„ „
0— 1000 Kc adóssággal	40.0	„ „
1000— 2000	17.0	„ „
2000— 3000	8.7	„ „
3000— 4000	6.9	„ „
4000— 5000	3.1	„ „

5000— 6000 Kc adóssággal	1.9 % ha.
6000— 7000	0.8 „ „
7000— 8000	0.6 „ „
8000— 9000	0.8 „ „
9000—10000	0.2 „ „
10000 Kc felül	— — — 1.2 „ „

A két táblázat összevetéséből következik, hogy az eladósodás az üzemek sokkal nagyobb számát érinti Szlovénországon és Kárpátalján, mint a történelmi országokban. Eszerint az eladósodás kiterjedő méreteiben 8.7 százalékkal nagyobb a keleti országokban (tehát a kisebbségi területeken), mint a történelmi országokban. Az eladósodás tényének pontos felmérésénél tudni kell azonban, hogy mennyire adósodnak el az egyes birtokkategóriák. Brdlik számításai végén, mint általánosan tapasztalt jelenséget jegyzi meg, hogy a 10.000 Kc-n felüli terhek hektáronként a legkisebb üzemeket, a két hektárig terjedőket sújtják. Ezek szerint a kisebb üzemek eladósodása általában intenzívebb, mint a nagyüzemeké Vozenilek és Hodza agrárdemokrata koncepciója ellenére. A történelmi országokban 395.649, Szlovénországon és Kárpátalján pedig 239.974 összesen pedig 635.615 a legkisebb kategóriába (1—5 ha-ig) sorolható üzemek száma. Az összes üzemek egynegyede és egyharmada között mozog ez az üzemi kategória a történelmi országokban, Szlovénországon és Kárpátalján azonban az összes üzem számának már a felét teszi ki.¹

¹ Néhány szociográfiai, tehát empirikus észlelet a fenti statisztikai kimutatásokkal párhuzamosan mutatja az eladósodás folyamatát:

„Nagycsalomja kis ipolyvölgyi falu kis- és középgazdái 1.750.000 Kc bankadóssággal birkóznak. Varbón egy kilencvenholdas gazdának 109.000 Kc adóssága van. A Tatra-, Zemská-Záložna- és Légió bank végzik az Ipoly völgyén az ügyleteket“. (A „Sarló jegyében“. Pozsony, 1932).

„Fülekpüspöki (800 lakos, 200 ház) gazdái összesen 300.000 Kc-vel tartoznak a losonci bankoknak“. (Az Ipolyvölgyi szociográfiai vándorcsoport jelentése 1931-ből. Kézirat, a szerző birtokában).

„Hont-Füzesgyarmaton az egyik 40 holdas gazdának 80.000 Kc adóssága van, a 20 holdas gazdák menthetetlenül elpusztulnak“. (Az ipolyvölgyi szociográfiai jelentésből 1931. Kézirat, a szerző birtokában).

„Fekete-Balog nevű garamvölgyi szlovák falucska lakóinak 1.200.000 Kc jelzalog kölcsönük van“. (Palo Kartel szociográfiai jelentése, megjelent a Tvorba, 1932. 32. számában).

„A kéói járás földművelőinek 90 százaléka eladósodott. Több mint 400 millió korona van betáblázva ebben a járásban, amelynek a legutolsó népszámlálás szerint 36.466 lakója, 71 községe és 7137 háza volt. Ezek az adósságok folyton nőnek, mert a hitel szokatlanul drága: 14—16 százalék.“ (Slovenski dennik, 1932. szept. 25. sz.) — Ez az eladósodás legkatasztrófálisabb méreteit ott éri el, ahol prekapitalisztikusak a társadalmi viszonyok, vagyis a köztársaság keleti részein, különösen Kárpátalján:

„Az összes föld értéke a közép- és kisparasztoknál Skotarskó faluban 350.000 Kc. A dolgozó parasztság eladósodása 470.000 Kc-nál több. Turja-Bystrán 92 parasztparcella 468 lélekkel 261.295 Kc. adósság alatt nyög. Ennek a 92 parcellának területe 162 katasztrális hold, amelynek 1932 februárjában nem volt nagyobb értéke 100.000 Kc.-nél. Turjahuta 55 gazdaságának 57 darab marhája van. Az 55 gazdaság adóssága 123.130 Kc. Ha ideszámítjuk, hogy a kárpátaljai földművesek 16 százalékos kamatokat fizetnek, világos, hogy az összes marhával csak az évi kamatok felét fizethetnék meg. Cerna község (szőlősi járás) 220 háza 627.357 Kc betáblázott adóssággal, 48.950 Kc élelmiszerért járó hátrálékkal, 63.125 Kc. adóhátrálékkal rendelkezik. Ez összesen 739.132 Kc.-t tesz ki. Vyska nevű község 87 parasztgazdaságán 179.550 Kc. az adósság. Egy gazdaságra átlag még egy marha sem jut. Pasika község 50 gazdaságára 243.730 Kc. adósság esik. Az átlagos eladósodás 5.000 Kc. Sokernica 277 családja 511.480 Kc-vel tartozik (Kom. revu, Praha, 1932. 4. sz.)

A földreform ismertetését s a belőle folyó következmények rövid felsorolását még nem zárhatjuk le. A lefoglalás ugyanis nemcsak a termőföldre és erdőgazdálkodásra terjedt ki (a földbirtok maximális terjedelme 150 ha a földbirtoktörvény alapján), de olyan ipari üzemekre is, melyek a mezőgazdaság nyersterményeit dolgozták fel. Ezeknek az üzemeknek a lefoglalása és „kiosztása” útján nagy lehetőség nyílt a fi-náncióké számára a nemzetiségi területekre való benyomulására éppen úgy mint a kolóniák és kisbirtokok létesítésénél. A három földhivatal közlései alapján tesszük e folyamatot világossá:

A lefoglalt és „kiosztott” és a régi tulajdonosok kezén meghagyott üzemek

A földbirtokreform ke- resztülvitelének módja	Az üzemek száma									
	Szesz- gyár	Sör- főzők	Cukor- gyárak	Füré- szek	Mal- mók	Tégla- gyárak	Tej-turó gyárak	Für- dők	Más üzem	Össz.
A földhivatal beleegyezésével eladva	41	1	—	17	51	13	1	3	5	133
Meghagyva a régi tulajdonosok kezén	235	2	5	56	153	65	35	5	47	603
Lefoglalás alatt	18	—	—	22	27	8	2	2	14	92
Összesen	295	3	5	95	231	38	38	10	66	828

A fenti statisztikai kimutatás szerint a földbirtokhivatal felügye-lete mellett 133 üzem cserélt gazdát, 92 üzem lefoglalás alatt áll (1931-ben).

A kisebbségi polgári politikusok és nemzetgazdászok a földosztásnak a kisebbségi magyarságra való hatását abban a tényben állapítják meg, hogy csökkentette a magyar kisebbség „nemzeti vagyonát”. Minthogy fölöslegesnek tartjuk azoknak a szándékoknak az aprólékos vizsgálatát, amely ebben a tudománytalanságban rejtőzik, a földosztásnak a magyar kisebbségre való hatását a csehszlovákiai magyarság osztálytagoltsága szempontjából vesszük vizsgálat alá.

A nagybirtokosok politikai kompromisszumok segítségével, vagy a korrupció útján sokszor a törvényes birtoknagyságon felül is biztosították földbirtokaik megmaradását. A kisajátításnál viszont pénzbeli kár-térítést kaptak s így kárpótlást nyertek még akkor is, ha kisebb-nagyobb eltérések mutatkoztak a föld értéke és a kisajátítási vételár között. Sok helyen azonban szabadkézből maguk adták el földjeiket s itt normális megváltási árat biztosítottak maguknak. A „normális vételár” biztosítását olyan buzgalommal tartották szem előtt, hogy ahol — mint maga Szent-Ivány József is — a falu magyar földigénylői nem akarták vagy nem bírták a „normális” vételárat megfizetni, a földet a jobban fizető cseh, vagy szlovák igénylőknek, telepéseknek adták el. Így maguk is segítették a „nemzeti vagyon idegen kézre való átjársását”. Összesen 9.656 azoknak az alkalmazottaknak (intézők, tisztartók, kasznárok, ispánok, felügyelők stb.) a száma, akiket egzisztenciálisan érintett a földosztás, a földhivatal kimutatása szerint. Ezek — ugyancsak a földhivatal kimutatása alapján — új egzisztenciális bázishoz jutottak részben végki-elégítés, részben pedig maradékbirtokokhoz való jutás révén. A legsúlyo-sabban a földmunkásságot érintette a földosztás, mert nemcsak munka-alkalmát veszítette el, de mivel a földosztásban nem részesedhetett, vagy mivel részesedése egzisztenciális szükségleteinek arányában nem nőtt (lát-tuk, hogy a kis igénylőknek juttatott föld átlagosan a két hektárt sem haladta meg) a teljes nélkülözésnek nézett elébe. Sokan kerültek így a kivándorlás sodrába, vagy — amint a szociográfiai jelentések szomorú adataiból látszik — a bankjobbágyság igájába, földhöz ragadva, az adós-ságok kamatait is alig-alig birván fizetni. A földosztás gazdasági követ-kezményei tehát ezt a réteget sújtják a legkatasztrófálisabban.

A cseh kapitalizmus a földosztást olyan szempontokból is számi-

tásba vette az eddig említett szempontok mellett, hogy új agrárpolgárság (maradékirtokosok) és erős középparasztság (telepesek) teremtésével új friss árúpiacot nyisson a maga számára.

Am a mezőgazdasági és ipari termelés fejlettsége közti nagy különbség, továbbá az értékesítés szervezetlensége a mezőgazdaság, az értékesítés szervezettsége monopol árak formájában az ipar oldalán azt eredményezi, hogy a mezőgazdaság az iparral szemben alárendeltségi helyzetbe jut, sőt az ipar kizsákmányolja a mezőgazdaságot, magához ragadva állandóan a mezőgazdaságban teremtett érték egy tekintélyes részét. Ezzel a ténnyel kapcsolatos az a folyamat is, amely szerint a mezőgazdasági termeléssel foglalkozó tömegek létfenntartása állandóan drágul, a termelési költségek jobban emelkednek, mint a mezőgazdasági termelés tiszta hozama. Az 1913—14 és 1925—26. gazdasági évek adatainak összehasonlításából így látszik ez a folyamat Csehszlovákiában: az eladott mezőgazdasági termékek piaci ára 1913—14-ben 100, 1925—26-ban 121.2, tehát az 1913—14-es alapul vett nagysággal szemben 21.2 százalékos emelkedés. A termelői költségek 1913—14-ben 100, 1925—26-ban már 146, tehát 46 százalékos drágulás a termelői költségeknél! A mezőgazdasági termelők háztartásához szükséges áruk árindexe 1913—14-ben 100, 1925—26-ban már 168.3, tehát 68.3 százalékos drágulás a létfenntartásban. Az eladott mezőgazdasági termékek vásárlóereje a mezőgazdaság termelőeszközeivel szemben 1913—14-ben 100, 1925—26-ban már csak 83.1, tehát a termékek vásárlóerejében 16.9 százalékos csökkenés, a létfenntartáshoz szükséges árukkal szemben ez a csökkenés már 28 százalék!

A mezőgazdasági eladósodás mértékét 17—25 milliárdra becsülik Csehszlovákiában, melyből Szlovénszkóra — ugyancsak becslések alapján — 4—6 milliárd esik. Ez a folyamat, melynek erősítéséhez a mezőgazdasági termények árának a válság folytán való esése is hozzájárult, a parasztságban érthető feszültséget okozott. A kormányzat így különböző eszközök igénybevételére kényszerült, hogy kompenzálja a parasztság gazdasági tönkremeneteléből előállható s végzetessé válható társadalmi következményeket. Az 1933. augusztus 29-én kelt 155. sz. törvény beszünteti a mezőgazdasági termelőkkel szemben foganatosítható végrehajtásokat és árveréseket. Ez az úgynevezett mezőgazdasági moratórium 1934. év végéig tart.

A hivatalos agrárpolitika legutóbbi agrárválságot enyhítő intézménye a gabonamonopólium létrehozása. Ennek értelmében a kormány szabályozza a gabona, a liszt és az őrlemények, valamint néhány takarmányárú kereskedelmét. A gabonakereskedelem lebonyolítására a „Csehszlovák Gabonakereskedelmi Részvénytársaság” jogosult, mely hét más részvénytársaságból alakult. Ezek a társaságok a gabonakereskedelem lebonyolítására további kereskedőket vonnak be. A gazdák gabonát csak a Gabonakereskedelmi Rt. számára adhatnak el. A gabonamonopólium köteles a termelők termelvényeit átvenni. Már most a gyakorlatban így nyernek a kistermelők helyzetére döntő jelentőséget a gabonamonopóliumról szóló intézkedések: a kistermelő továbbra is a piacokra fuvarozza be termelvényeit, ahol közigazgatási felügyelet mellett csak a gabonamonopólium ügynökeinek adhat el. De már a részvénytársaság szerveit nem köti ez a kényszer a gabona átvételénél. S ha a gabonamonopólium agrárpolitikai értelmét a kistermelőre nézve abban jelzik, hogy azt gyorsan pénzhez juttatja, tekintve hogy a rendelet a társaságot kötelezi a felkinált gabona és takarmányneműek átvételére, a kivitelben ez egyáltalán nem jelentkezik. A szabad kereskedelmet tehát csak a termelő oldalán kötötték meg. A gabona- és takarmány-árakat a prágai fuvarparitás alapján határozta meg a Gabonatársaság. Annyit jelent ez, hogy

a termények prágai paritásából fuvar költségekre levonnak megfelelő hányadot ama távolság arányában, amilyen messze fekszik Prágától a hely, ahol a Gabonatársaság szervei a terményeket átvették. A gyakorlatban annyit jelent ez, hogy a Prágához közelfekvő, tehát cseh nemzetiségű vidékeken sokkal nagyobb árat érhet el a termelő, mint Szlovéniában és Kárpátalján. A kormányrendelet itt árulja el, hogy ha parasztságról egyáltalán beszélni lehet, melyik nemzetiség parasztsága van közel szívéhez. Ennek az agrárpolitikai intézkedésnek a nemzetiségi célzat mellett nyilatkozó törekvése a következőkben válik nyilvánvalóvá. A Gabonatársaság a bevásárlási ár fölött 7—8 koronával adhatja tovább a felvásárolt termények egynemelyikét, például az árpát métermázsánként, mely nem lebecsülendő hasznot jelent a részvénytársaságnak. Ezért a gabona ára a kormányrendelet életbelépésének idejétől kezdve 1935 március 1-ig progresszíve úgy alakul, hogy ára havi 1.50 Kc-val növekedik. Az a termelő tehát, aki terményei átadásával várni tud, hónapról-hónapra jobb terményárat biztosíthat magának. Csak természetes, hogy túlnyomóan a nagytermelők ezek, kiknek tőkeszükséglete nem oly égető, mint a tönkrement kisparasztságnak.

De ha nem is lenne igaz, hogy a kistermelő eladósodott Csehszlovákiában s így nem lévén égető tőkeszükséglete, kivárhatja a gabonaárak említett emelkedését, még akkor is a nagybirtokosok húznák ennek az előnynek oroszlanrészét. Brdlik számításai szerint ugyanis a kistermelők a piacra kerülő gabona 12—16 százalékát szolgáltatják csupán Csehszlovákiában, míg 84—88 százalék a birtokosok és nagybirtokosok üzemeiből kerül elő.

Az agrárpolgárság, maradék- és nagybirtokos érdekek vonalán áll tehát mindenképpen a kormányzatnak ez a legujabb parasztságot intő intézkedése is.

BIBLIOGRAFIA: Strákosch: Agrární problém v nové Europe, Praha (Agrárprobléma az új Európában). — Ing. Vozenilek: Predbezná vysledky pozemkové reformy (A földreform előzetes eredményei). — Dr. Vl. Brdlik: Nový odhad zadluženosti zemedelcu (A földművesek eladósodásának új becslése). — Antonion Volavka: Kdo rabuje kapsy vesnickému lidu? (Ki rabolja a falusi nép zsebeit?). — Rolnická osveta és Zemedelská jednota c. folyóiratok. — A Sarló szociográfiai vándorlásainak jegyzőkönyvei. — A Sarló jegyében. Kom. revu.

„ A N Y A I S Z Í V ”

Irtta: JÁMBOR ERZSÉBET (Kolozsvár)

Alább következő jelenetsor összefüggő rész szerző. Az *anya* című kéziratban levő drámája különböző helyeiről. A dráma először kísérli meg irodalmunkban — a kispolgári életformák közt — a fiú és anya közti szeretet, legendákba túlzott értelmét reálisan átvilágítani, illetve a mögötte meghúzódó anyagi mozgásokat s a belőlük származó konfliktusokra rámutatni.

Ágnes: Nem akarok többé élni!

András: (Megrendülve.) Ne mondj ilyet az istenért!

Ágnes: Nem akarok többé élni!

András: Te vagy az egyetlen a világon, akit szeretek.

Ágnes: (Hevesen.) Nem is szerethetsz. Összekötözve a kezed, a lábaid.